

Narracje o Zagładzie

Numer 3

Zwierzęta/Zagłada

„Słowo »Żyd« było niewymawialne”. Rozmowa z Profesorem Aleksandrem Nawareckim o mikrologii roślin i zwierząt jako perspektywie dla badań Zagłady

Barbara Czarnecka: „Inwentarz nędzy ludzkiej”.
Wszy w narracjach lagrowych

Hanna Gosk: Walizka z bibułkami. Edycja
Paryża ze złota... Leo Lipskiego

Edgar Kupfer-Koberwitz: Bracia zwierzęta.
Rozważania o etycznym życiu (wybrane fragmenty)

Primo Levi: Mnemagogia (1946)

Mirosław Loba: Zagłada, ofiara i zwierzęta w myśli
Elisabeth de Fontenay

Monika Żółkoś: Insektosemityzm

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2017

Narracje o Zagładzie

Numer 3

Rada Naukowa

Przewodniczący: Marian Kisiel (Uniwersytet Śląski)

Członkowie: Ewa Domańska (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza), Adam Dziadek (Uniwersytet Śląski), Michał Głowiński (IBL PAN), Ewa Graczyk (Uniwersytet Gdański), Krzysztof Kłosiński (Uniwersytet Śląski), Katarzyna Kuczyńska-Koschany (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza), Jacek Leociak (IBL PAN), Fabio Levi (Università degli Studi di Torino; Centro Internazionale di Studi Primo Levi), Jerzy Madejski (Uniwersytet Szczeciński), Piotr Mitzner (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego), Arkadiusz Morawiec (Uniwersytet Łódzki), Leonard Neuger (Uniwersytet Sztokholmski), Eugenia Prokop-Janiec (Uniwersytet Jagielloński), Paweł Rodak (Uniwersytet Warszawski), Dawn M. Skorczewski (Brandeis University)

Recenzenci w roku 2016

prof. Renata Makarska (Johannes Gutenberg Universität Mainz), dr hab. Dariusz Nowacki (Uniwersytet Śląski), prof. dr hab. Barbara Sienkiewicz (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza), dr hab. Radosław Sioma (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), prof. dr hab. Krzysztof Uniłowski (Uniwersytet Śląski), dr hab. Marcin Wołk (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), prof. dr hab. Andrzej Zieniewicz (Uniwersytet Warszawski)

Redakcja

Marta Tomczok (redaktor naczelna), Ewa Bartos (sekretarz redakcji)

Członkowie redakcji: Bartosz Dąbrowski (Uniwersytet Gdański), Anita Jarzyna (Uniwersytet Łódzki), Bartłomiej Krupa (IBL PAN), Piotr Krupiński (Uniwersytet Szczeciński), Maciej Tramer (Uniwersytet Śląski), Piotr Weiser (Uniwersytet Jagielloński), Paweł Wolski (Uniwersytet Szczeciński)

Redaktorzy numeru: Anita Jarzyna (Uniwersytet Łódzki), Piotr Krupiński (Uniwersytet Szczeciński)

Adres Redakcji

pl. Sejmu Śląskiego 1
40-032 Katowice
e-mail: martacuber@interia.pl

Publikacja jest dostępna w wersji internetowej:
Baza Czasopism Humanistycznych i Społecznych
www.bazhum.pl
Central and Eastern European Online Library
www.ceeol.com

Spis treści

Poza imaginarium. O miejscu zwierząt w narracjach o Zagładzie i Zagłady w narracjach o zwierzętach (*Anita Jarzyna*) / 7

Zwierzęta/Zagłada

„Słowo »Żyd« było niewymawialne”. O mikrobiologii roślin i zwierząt jako perspektywie dla badań Zagłady. Z Aleksandrem Nawareckim rozmawiają Marta Tomczok i Beata Mytych-Forajter / 21

MIROŚLAW LOBA

Zagłada, ofiara i zwierzęta w myśli Elisabeth de Fontenay / 42

MONIKA ŻÓŁKOŚ

Insektosemityzm / 51

BARBARA CZARNECKA

„Inwentarz nędzy ludzkiej”. Wszy w narracjach lagrowych / 66

MAGDALENA KOKOSZKA

Gzy żelazne i ludzkie owady. „Entomologia” wojenna Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej / 87

MARTA TOMCZOK

Czajka (nad)zwyczajna. Perspektywa ekokrytyczna w narracjach o Zagładzie Izabeli Czajki Stachowicz / 103

PATRYK SZAJ

Niepokoje. Tadeusz Różewicz wobec tzw. zwierząt hodowlanych / 121

BARTŁOMIEJ KRUPA

Relacja człowiek – pies w opowiadaniach Idy Fink / 139

KATARZYNA EBBIG

Monolog psa zaplątanego w dzieje. O nie-ludzkich narracjach wojennych / 161

LUCYNA SADZIKOWSKA

„Zwrot ku zwierzętom” w prozie Gustawa Morcinka. Rekonesans / 172

BEATA PRZYMUSZAŁA

O nieludzkim „ludzkim” i „niezwierzęcym” zwierzęcym zachowaniu: z lektury wiersza *Ludzie i hieny* Frydzy Kiwatz / 189

KINGA PIOTROWIAK-JUNKIERT

Zwierzęce idylle. O *Razglednicach* Mikłósa Radnótiego / 200

DARIA NOWICKA

Zasypia ryba. Autobiograficzne i zwierzęce niepokojenia w malarstwie Andrzeja Wróblewskiego / 217

Przekłady

EDGAR KUPFER-KOBERWITZ

Bracia zwierzęta. Rozważania o etycznym życiu (wybrane fragmenty) (wybór i tłumaczenie *Katarzyna Kończal*) / 235

KITTY MILLET

Cezura, ciągłość i mit. Implikacje łączenia Holokaustu z historią niemieckiego kolonializmu (tłumaczenie *Monika Żółkoś*) / 243

PRIMO LEVI

Mnemaogia (1946) (tłumaczenie *Paweł Wolski*) / 262

Artykuły i rozprawy

ANDRZEJ JUCHNIEWICZ

„Spieszczenie monstrualności”? Kołysanka w cieniu Zagłady / 271

KAROLINA KOPROWSKA

Biada ci, narodzie-morderco! Zemsta w wierszu *Wej dir* Jicchoka Kacnelsona / 298

ANITA JASIŃSKA

Nieporadne jeszcze dźwięki. O materialności dziennika Rutki Laskier / 311

Dokumenty

HANNA GOSK

Walizka z bibułkami. Edycja *Paryża ze złota...* Leo Lipskiego / 337

MICHAŁ WACHUŁA

Refleksja o statusie miejsca-po-obozie na przykładzie krakowskiej Fabryki Kabli w perspektywie relacji Joanny Ringel / 345

„Rutka jest niebezpieczna”. O nowo powstającej powieści inspirowanej losami będzińskiej Żydówki z Profesorem Zbigniewem Białasem rozmawia Anita Jasińska / 361

„Oni szli do lasu, po prostu do lasu...”. Zagłada Żydów w KL Auschwitz-Birkenau we wspomnieniach Aliny Dąbrowskiej (opracowała *Lucyna Sadzikowska*) / 366

Przeglądy i omówienia

ANNA BARCZ

Zwierzę figuratywne, figuralne czy retoryczne? Piotr Krupiński: *„Dlaczego gęsi krzyczały?”. Zwierzęta i Zagłada w literaturze polskiej XX i XXI wieku*. Warszawa, Instytut Badań Literackich PAN. Wydawnictwo, 2016, ss. 356 / 377

PIOTR KRUPIŃSKI

Zoosynteza, czyli mocny słaby podmiot. Anna Barcz: *Realizm ekologiczny. Od ekokrytyki do zookrytyki w literaturze polskiej*. Katowice, Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, 2016, ss. 365 / 386

ANNA STARONIEWSKA-WĄTRÓBSKA

Zagłada ogrodu – ogród Zagłady? Antony Lishak: *Stars: A Story of Friendship, Courage and Small, Precious Victories*. [no place], Acorn Digital Press, 2014, pp. 279 / 393

AGNIESZKA CZYŻAK

Emocje i konwencje – rzecz o narracjach ofiar Zagłady i ich dzieci. Beata Przymuszała: *Smugi Zagłady. Emocjonalne i konwencjonalne aspekty tekstów ofiar i ich dzieci*. Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM, 2016, ss. 369 / 404

KATARZYNA KUCZYŃSKA-KOSCHANY

Ściegi i fastrygi. Mirosław Tryczyk: *Miasta śmierci. Sąsiedzkie pogromy Żydów*. Warszawa, Wydawnictwo RM, 2015, ss. 499 / 408

AGATA JANKOWSKA

Kolonie terroru. Wolfgang Sofsky: *Ustrój terroru: obóz koncentracyjny*. Przeł. Małgorzata Łukasiewicz. Warszawa, Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma, 2016, ss. 383 / 416

MARCIN RÓŻAŃSKI

Tu mówi lager... Przeżywcy mają głos. Agnieszka Dauksza: *Klub Auschwitz i inne kluby. Rwane opowieści przeżywców*. Gdańsk, słowo/obraz terytoria, 2016, ss. 380 / 422

ANDRZEJ JUCHNIEWICZ

„Próba całości”. Sławomir Buryła: *Wokół Zagłady. Szkice o literaturze Holokaustu*. Kraków, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS, 2016, ss. 365 / 431

Varia

ZUZANNA PAWLAK, JAN LODZIŃSKI

Pomiędzy otwartymi a zamkniętymi drzwiami. Sprawozdanie z międzynarodowego sympozjum „Cosmopolitanism, Modernism & Judaism” z udziałem Zygmunta Baumana, Sztokholm, 15 maja 2016 roku / 447

Noty o Autorach / 453

Redaktor: AGNIESZKA PLUTECKA

Projektant okładki: ANNA KRASNODEBSKA-OKRĘGLICKA

Korektor: SABINA STENCEL

Łamanie: BOGUSŁAW CHRUŚCIŃSKI

Copyright © 2017 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 2450-4424
(wersja drukowana)

ISSN 2451-2133
(wersja elektroniczna)

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
[e-mail: wydawus@us.edu.pl](mailto:wydawus@us.edu.pl)

Wydanie I. Nakład: 70 + 35 egz. Ark. druk. 29,0.
Ark. wyd. 35,5. Papier offset. kl. III, 90 g

Cena 34 zł (+ VAT)

Druk i oprawa:
„TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Cena 34 zł (+ VAT)

ISSN 2451-2133

7 5

9 772451 213704

Więcej o książce

